

ונמכר בגניבתו

הנה נסתפקו אם גנב ואין לו לשלם שדינו להמכר ומת הנגנב אם מוכרים אותו כדי לשלם ליורשי הנגנב, ולכא' היה פשוט שנמכר. אבל לפי מה שצייד בס' תורת האהל למהרי"ל דיסקין שאין נמכר ע"פ עצמו משום שאפשר שהמכירה היא קנס, א"כ להגמ' כתובות מ"ב ב' שאין אדם מוריש קנס לבניו א"כ לא ימכר, ועי' בתו' כתובות ל"ח ב' אם בכל קנס נאמר ד"ז או רק בקנס בתו'.

חבלה ברציעה

כתובות ל"ב. מה לחובל בחבירו כו' שכן הותר מכללו בב"ד ופרש"י במלקות, ולכא' היה אפ"ל שכן הותר מכללו ברציעה.

בן שנמכר לאביו לענין רציעה

הנה יש לדון אם מכרו עבד עברי לבנו של העבד, הרי לכא' א"א לרצעו משום שאסור לבן לחבול באביו, ורציעה היא דוקא באדון ולא בשלוחו כמבואר ברמב"ם פ"ג מהל' עבדים ה"ט, ווהרי אין הבן נעשה שליח לאביו להכותו ולקללו כמבואר בסנהדרין דף פ"ה. ואמנם ע' מנ"ח מצוה מ"ח היכא שהאב מרשה מותר לחבול בו א"כ משכח"ל רציעה משום שרוצה בכך, אבל בטו"א מגילה כ"ח כ' דלא מהני מה שהאב מרשהו. ויש לדון עוד דאפשר שכיון שהאב גנב חשיב אינו עושה מעשה עמך כל שלא עשה תשובה עיסנהדרין דף פ"ה.

ועי' ברמב"ם פ"ה מהל' ממרים ה"יב י"ג שאף שאינו עושה מעשה עמך אסור להכותו אלא שפטור ע"ז. ואף אם א"א לרצעו מ"מ למכרו באופן זה כמבואר בקדושין כ"א ב' עבד עברי כהן אינו נרצע משום שנעשה בע"מ אבל מבואר שם"מ נמכר.

אם יש מיטב בבתים

מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם [כ"ב ד']. והנה יש לברר איך הדין אם גם בבתים נאמר דין מיטב כגון יש כמה בתים אם גובה המזיק מהבית המעולה יותר וכן בע"ח בבינונית. והנה בב"ק ז' ע"ב קס"ד שגם כשנותן מטלטלין צריך ליתן מהמיטב שבהם אלא שמשקנת הגמ' שמטלטלין כל מילי מיטב כיון שאפשר למכרם במקום אחר, ורק בקרקע שא"א למכרה במקום אחר צריך מיב כי היכי דלקפוז עליה זבינא, וא"כ מסתבר שבתים לא גרע ממה דהוה קס"ד מעיקרא במטלטלין צריך ליתן את המעולה שבהם. ובאמת מצינו ע"ז גמ' ערוכה בגיטין מ"ט ב' מפני מה אמרו בעל חוב בבינונית כדי שלא יראה אדם לחבירו שדה נאה ודירה נאה ויאמר אקפוז ואלונו כדי שאגבנו בחובי לפיכך אמרו בע"ח בבינונית, ומשמע שאילו היה בע"ח בעידית היה גובה דירה נאה, ומבואר שגם בבתים אמרי' מיטב. (ועי' באילת השחר ב"ק ח' ע"ד התו' שהביאו את הגמ' בגיטין שתמה מה שייך מיטב בבתים).

היזק בשר בחלב מחיים

מעשה בתרנגולת של ראובן שנכנסה לבית שמעון ונתעופפה ונפלה לתוך סיר מלא חלב רותח, ומתוך כך נאסר החלב באכילה כדין בשר בחלב האם חייב בעל התרנגולת. ולכא' יש לדמות ד"ז למה שאמרו בב"ק דף מ"ח ב' והובא בתו' י' ע"א ד"ה שייר, גבי שור שנפל לבור, אמר רבא ל"ש אלא שהבאיש בשעת נפילה אבל לאחר נפילה פטור מ"ט הוי שור בור ומים כלים, ומבואר ששור המזיק הוא רק בחייו אבל שור אחר מיתה לא חשיב שור אלא בור וע"כ פטור על

כלים, ולכא' גם כאן ההיזק אחר נפילה שאז נאסר בשר בחלב, וד"ז אינו היזק של שור אלא של בור ופטור על כלים. אבל יש לדון בשבשו"ת חת"ס יו"ד סי' צ"ד כי מעשה שתרנגולת פרחת לתוך קלחת חמאה רותחת על האש ומתה בתוכו, והורה גאון א' ומהולל מאוד שאסור החמאה אפי' לגוים ושפכוהו בחוצות, ולבסוף הזכירוהו דבשר עוף בחלב מותר בהנאה ולמה א"א למכור לגוי, ובתוך כדי דיבור השיב הגאון זצ"ל דאח"כ דבהנאה מותרת, אלא מ"מ אסור למוכרה לגוי, משום בליעת אבר מן החי דאסור לבן נח.

וכי' ע"ז חת"ס דהיה נראה לעין דתחלת ההוראה לא היה מטעם אבר מן החי וכשגגה יצאה מלפני שליט, אך לא יאונה לצדיק כל און הזמין לו השי"ת תירוץ לשזביה מכיסופא, ועכ"פ כי חת"ס דמוכח מד' הגאון הנ"ל שיש פליטה מבע"ח וע"כ יש לאסור משום פליטה של

אמ"ה ומה"ט אסור לבי"ג, וכי' שתלמידו הרבני ר' ברוך הביא ראיי ברורה לזה מד' המן הרשע ברא"ש בסוגי' דעכברא בשיכרא, וכוונתו דהנה בע"ז דף ס"ח דנו בגמ' בעכבר שנפל לשיכרא אם אוסר את השכר או דעכברא בשיכרא נותן טעם לפגם וע"כ אין אוסר, וכי' הרא"ש תימה דהאי שיכרא וחלא דלקמן צונן נאסרו בנפילת עכבר, וכי' אם נפל זבוב ביין צונן אוסר, והלא העיד הרשע (מגילה י"ג:) שכן נהגו וזורקו ושותהו וי"ל ששהה בו זמן מרובה והוה ליה כבוש ונפלט טעמו בשכר ובחומץ כו' עכ"ל.

והיינו שהרא"ש הוכיח שבצונן אינו מפליט ממה שאמר המן לאחשורוש שאם יגע בכוס יין של ישראל לא ישתוה ואם נפל זבוב זורקים הזבוב ושותין היין, ומוכח שאין אוסר משום דהוי צונן, וכוונת חת"ס דאם איתא דחי אינו מפליט אין זו ראיה דאפשר שהזבוב היה חי וע"כ אינו מפליט, אבל אילו היה מת היה מפליט אף שהוא צונן, ומזה מוכח דחי ג"כ מפליט, וע"כ הוכיח הרא"ש שצונן אינו מפליט. ולפ"ד חת"ס נעשה נזק מחיים וא"כ שוב יש לחייב משום נזקי שור וחייב על כלים,

והנה יש לדון שד"ז שהחלב נאסר חשיב כהיזק שאינו ניכר, אולם י"ל דהנה לקמן בדף ק' ע"ב גבי מחיצת הכרם שנפרצה אומר לו גדור ואם נתייאש ולא גדרה חייב באחריותה, וכי' בתוד"ה חייב באחריותו אע"ג דהיזק שאין ניכר לא שמה היזק נראה לר"י דהא חשיב היזק ניכר שהרי ניכר שהוא כלאים כשרואה הגפנים בשדה אבל מטמא טהרות חבירו אע"פ שרואין השרץ על הטהרות לא חשיב היזק ניכר דמי יודע אם הוכשרו עכ"ל.

ומבואר בתו' דמה שצריך היזק ניכר אינו שצריך שינוי בדבר, אלא כל היכא שהדבר נראה שיש כאן הפסד חשיב היזק ניכר, ולפ"ז גם כאן חשיב היזק ניכר שהרי נראה העוף בחלב, ואף לפמ"ש"כ שהאיסור מה שיצא טעם בחיי העוף וד"ז אינו ניכר אח"כ, אבל מ"מ בשעת נפילת העוף הדבר ניכר. ועי' בקובץ שעורים ב"ב דף ב' שלפ"ז מטמא משקין חשיב היזק ניכר, וע"ש שזה תלוי במחלוקת בגמ' אם מטבע שפסלתו מלכות חשיב היזק ניכר, שהרי אין שינוי במטבע אבל ידוע לכל שנפסלה, והנה ברמב"ן בקו' דינא דגרמי נ' שצריך שיהא ניכר בדבר עצמו אבל גם לפי דבריו חשיב כאן היזק ניכר, וכמבואר בדבריו לענין כלאים דחשיב ניכר בדבר עצמו, וביותר י"ל כאן שיש טעם של העוף בחלב ואפשר שזה חשיב היזק ניכר. ויש לדון עוד בכמה צדדים, ועי' צה"ל ב"ק סי' נ"ח.

חפץ שנפל לאשפה

דרכו של הג"ר אריאל דהן שכאשר מוריד מביתו את שק האשפה הרי הוא מניחו תחילה על פתח ביתו מבחוץ ומשאירו שם זמן מה ואח"כ כשיורד מורידו עמו, והנה יש שם שכן טוב שכשרואה את שקית האשפה על פתח ביתו נוטלו עמו ומורידו לפח האשפה, והנה אירע שהר"א הניח על פתח ביתו שק שאינו אשפה והיו בו חפצים שמשמשים בהם, ועבר שמעון וחשב שהוא שק אשפה וע"כ הורידו והניחו בפח האשפה, מיד אח"כ נתגלתה הטעות וירד לחפש את השקית, ומצא שאכן היא עמוק בפח אשפה גדול [טמו"ן] ולא היה יכול להוציאה בעצמו אלא היה צריך לשכור פועל שיוציאה משם, האם שמעון חייב בזה.

הנה בבבא קמא צ"ח א' אי' אמר רבה הזורק מטבע של חבירו לים הגדול פטור, מאי טעמא אמר הא מנח קמך אי בעית שקליה, והני מילי בצלולין דקא חזי ליה, אבל עכורין דלא קחזי ליה – לא,

וא"כ לכא' גם כאן כיון שהשקית נמצאת ואף רואים אותה ורק שקשה להגיע אליה לא חשיב מזיק,

אלא שבהמשך הגמ' שם אי' והני מילי דאדייה אדויי, אבל שקליה בידיה מיגזל גזליה, השבה בעי מיעבד. וכאן הרי שמעון הגביה את השקית וא"כ יש לדון מדין גזלה וחייב.

אולם באמת שזה אינו חשוב מעשה גזלה, ועי' בתו' קדושין נ"ה עמוד א' ד"ה אין שכי' ועוד ראייה מההיא דפרק אלו נערות (כתובות לד:) דקאמר התם הניח להם אביהם פרה שאולה כסבורים הם דשל אביהם היא טבוחה ואכלוה משלמין דמי בשר בזול אבל כסבורים שהיא דפקדון וטבוחה ואכלוה משלמין דמי בשר שלם אם כן מצינו חילוק בין סבור שהוא שלו לסבור שהוא של אחרים ע"כ.

ומבואר בתו' שבסבור שהוא שלו לא חשיב מעשה גזילה, (ועי' בחי' ר' שמואל לסנהדרין), והיינו שמעשה גזילה הוא כשמכוין להוציא מרשות הנגזל, וכמו כן אם נוטל כדי להזיק חשיב ג"כ כגזול כמבואר בגמ' שם, אבל כאן היה סבור שנוטל לטובת בעל הבית ולא חשיב שנתכוין ליטול מבעל הבית, וא"כ אינו גזול, ומשום מזיק לא חשיב כיון שהדבר נמצא שם רק שקשה להוציאו.

הפטרות שקלים

מלכים ב' [נ"ב י'] ויקח יהויכד הכהן ארון אחד ויקב חר בדלתו ויתן אתו אצל המזבח מימין בבוא איש בית ד' ונתנו שמה הכהנים שמרי הסף את כל הכסף המובא בית ד':

ומבואר שהמתנדבים עצמם לא היו מניחים בארון אלא היו נותנים לכהנים והכהנים היו נותנים בארון, ובאמת שכיון שהיה אצל המזבח לא היו זרים באים לשם וע"כ נתנו לכהנים, אבל זה גופא צ"ב למה הניחו במקום שאין יכולים המתנדבים להניח בעצמם.

ובחי' מרן רי"ז הלוי עה"ת (סוף שמות) כ' שהרי היו מביאים גם כסף של ערכין, וכמבואר בפסוק ה' ויאמר יהואש אל הכהנים כל כסף הקדשים אשר יובא בית ידוד כסף עובר איש כסף נפשות ערכו כל כסף אשר יעלה על לב איש להביא בית ידוד:

והרי בחולין קל"ט ב' ת"ל ונתן את הערכך וגו', חולין עד שיבאו לידי גזבר, וע"כ הוצרכו ליתן לכהנים היינו גזברים כדי שהם יתנו אותם בארון, ואילו הארון עצמו לא חשיב שהגיע ליד הקדש כמבואר ברשב"ם ב"ב דף ע"ט שאין חצר להקדש.

והנה ד' הרמב"ן ב"ב שם שיש חצר להקדש ורק שאין בזה מעילה, ולפ"ז יש לדון אם סגי שיתן כסף ערכין לחצר של הקדש, או שכיון שאין בזה מעילה לא סגי בזה, ואם נימא דסגי בזה א"כ למה היו צריכים ליתן לכהנים.

והנה בפ"י הרד"ק כ' ארון אחד ארון איש אחד, ובמשך חכמה סוף שמות על הפטרות שקלים, כ' שחששו שאם ארון זה יעמוד שם בקביעות יחשב כמוסיף על הבנין, והרי אסור להוסיף על הבנין עי' חולין דף פ"ג עמ' ב',

וע"כ לקחו ארון של איש אחד, וכיון שהוא של איש אחד וצריך להחזיר לו וע"כ אינו בטל, ולפ"ז א"ש שאינו חצר של הקדש ולא חשיב שבא לידי הקדש, וע"כ היו צריכים ליתן לכהנים שיתנו בארון.

אך באמת שהרי השאילוהו להקדש שכמו שחצר שכורה קונה לשוכר ה"נ חצר שאולה כמבואר בתו' ב"מ י"א ב' ד"ה מקומו וברא"ש שם, (ואף שאין הקדש מתחייב באונסים כשואל, אבל מה שחצר שאולה קונה אין זה תלוי בחיוב אונסים אלא בקנין שאלה, ומוכח כן ממש"כ התו' שחצר שאולה קונה והרי בקרקע אין חיוב שומרים).

והנה במשך חכמה כ' עוד שלא היה בזה משום מוסיף על הבנין משום שבדברי הימים ב פרק כד ח' ויאמר המלך ויעשו ארון אחד ויתנהו בשער בית ידוד חוצה: והיינו בשער ניקנור שלא נתקדש, ובמקום זה לא היה איסור מוסיף על הבנין, והנה בס' מלכים כתיב שהניחו אותו בצד המזבח, אכן עי' ירושלמי שקלים סוף פרק ו' וציינו במשך חכמה שם, שיש אמרים שהיו ב' נדבות ובמלכים קאי על הארון שהיה בפנים ובס' דברי הימים איירי על הארון שהיה בחוץ, ועוד אי' שהניחוהו בחוץ מפני הטמאים, וע"ש בקרבן העדה שיהודיע הניחו בפנים והמלך ציוה להניחו בחוץ כדי שהטמאים יוכלו לבא עליו, והיינו ט"מ שמותרים במחנה לוי, ועכ"פ אם היה ארון מונח בפנים ליתא הנ"ל למה לא היה בזה משום מוסיף על הבנין.

לעבא צבא

א. היכן הוזכר בשו"ע דין משור הנסקל

ב. מעשה שנתפס כיס שלו בקופת צדקה של קופת העיר ברה"ר ונקרעו בגדיו ותובע אותם לשלם האם חייבים

ג. מעשה בגן חיות שהיה שלט על כלוב של אחד הקופים שקוף זה חולה בסכרת ואסור להאכילו אוכל עם סוכר, והי' אחד שרצה לנסות ולהאכילו וזרק מאכל עם סוכר, והקוף אכל ומת האם חייב

ד. מצינו שתם חמור ממועד

ה. באדם מצינו הרבה דינים שונים במי שהוא איטר, והיכן מצינו נפקא מיניה בשור איטר.

א. יו"ד בס"י ק' לענין דלא חשיב בריה מכיון שאין איסורו מתחילת בריתו

ב. קיימא לן שבזר פטור על כלים

ג. עי' ב"ק מ"ז ב' נותן סם המות לפני בהמת חבירו פטור מדיני אדם, אבל מבואר בדף נ"ו א' שחייב בדיני שמים

ד. בנגיחת עבד מצאנו ששור תם יהא חמור ממועד, דהנה הרמב"ם (פ"י מנז"מ הי"ד), כתב "יראה לי שאע"פ שהתם שהמית עבד או שפחה, פטור מן הקנס שהוא שלשים סלע, הקצוב בתורה, אם המית שלא בכוונה משלם חצי דמי העבד, או חצי דמי השפחה מגופו, כאילו המית שור חבירו או חמורו", והשתא אם חצי דמי העבד הם יותר משלשים סלעים הרי תם משלם חצי דמיו, ומועד משלם רק ל' סלעים, ונמצא תם חמור ממועד, [ממור"ר רבנו הגר"ד פוברסקי].

ולענין שמירה פחותה מצאנו עוד מקום שתם חמור ממועד, דתנן במתני' (בדף מ"ה ע"ב), "קשרו בעליו במוסרה ונעל בפניו כראוי ויצא והזיק, וכו', רבי יהודה אומר תם חייב, ומועד פטור, שנאמר ולא ישמרנו בעליו (שמות כ"א ל"ו), ושמור הוא זה".

ה. לגבי מועד לקרן, מצאנו נפקא מיניה בשור איטר, דהנה איתא בגמרא (דף מ"ה ע"ב), דאמר ר' "אמר רב מועד לקרן ימין, אינו מועד לקרן שמאל", וכתבו התוספות (ד"ה מועד), "מצינו למימר דדוקא נקט, לפי שקרן ימין מזומן להזיק יותר מקרן של שמאל, אבל מועד לקרן שמאל כ"ש דמועד לקרן ימין, או שמא אין מועד, ואורחא דמילתא נקט" עכ"ל, ולפי הפירוש הראשון שמועד לקרן שמאל אינו מועד לקרן ימין, י"ל שבשור שהוא איטר הוי איפכא שמועד לקרן שמאל יהא מועד לקרן ימין, ומועד לקרן ימין לא יהא מועד לקרן שמאל.